

Stanisława Macierzyńska

Cytadela Warszawska : bibliografia druków zwartych : wybór

Niepodległość i Pamięć 19/1-4 (37-40), 308-319

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

– Izba Tradycji i Perspektyw Zakładów Wytwórczych Lamp Elektrycznych im. Róży Luksemburg – 331
– Muzeum Historii Polskiego Ruchu Rewolucyjnego – 358, 404, 405, 408, 410, 414
– Muzeum Historyczne m. st. Warszawy – 77, 420
– Muzeum Politechniki – 318
WIEDŃ
– Archiwum Dokumentacyjne Austriackiego Ruchu Oporu – 478
WILNO
– Muzeum Feliksa

Dzierżyńskiego – 485
WUPPERTAL
– Muzeum Engelsa – 455
ZAGRZEB
– Muzeum Rewolucji Narodu Chorwackiego – 454
ZGIERZ
– Zakłady Chemiczne „Boruta” Izba Tradycji i Perspektyw – 337
ŻYRARDÓW
– Muzeum Okręgowe – 426

Andrzej Kotecki

Cytadela Warszawska: bibliografia druków zwartych; wybór

Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej stanowi jeden z obiektów Muzeum Niepodległości. W roku bieżącym Zarząd Województwa Mazowieckiego przyznał dofinansowanie na projekt, dzięki czemu, przy wsparciu funduszy europejskich, zostanie ono poddane gruntownemu remontowi¹.

Cytadela Warszawska trwale i w sposób tragiczny zapisała się na kartach historii narodu polskiego. Główne skojarzenia każdego Polaka z tym obiektem niosą lub nieść powinny ze sobą wielki ładunek emocjonalny. Utrwalanie więc pamięci o tym miejscu i związanymi z nim wydarzeniami wydaje się ważnym zadaniem mogącym odegrać

znaczny rolę w umacnianiu narodowej tożsamości, szczególnie młodego pokolenia.

Decyzję o podjęciu prac związanych z budową twierdzy podjął car Mikołaj I tuż po upadku powstania listopadowego. Zrywu, który choć nie doprowadził do wywalczenia upragnionej wolności, bez wątpienia stał się ważnym etapem na drodze do jej odzyskania. Cytadela według zamysłu cara zapobiec miała przyszłym niepodległościowym wystąpieniom Polaków, stanowiąc ostrzeżenie dla potencjalnych spiskowców. Dzięki zgromadzonemu na jej terenie arsenałowi militarnemu próba przeciwstawienia się zaborcy miała być skutecznie, szybko i z możliwie największymi stratami po stronie ludności i zabudowań miasta, stłumiona. Na szczęście Cytadela nie okazała się przeszkodą dla marzących o wolności Polaków.

W powszechnej pamięci Cytadela Warszawska utrwaliła się przede wszystkim jako więzienie i miejsce straceń wie-

¹ Projekt rewitalizacji w X Pawilonie Cytadeli Warszawskiej (Oddział Muzeum Niepodległości) pod nazwą *Poprawa oferty kulturalnej i wzrost dostępności do kultury obiektów Muzeum Niepodległości w Warszawie poprzez rewitalizację i modernizację oddziału – Cytadeli Warszawskiej – w szczególności X Pawilonu, XI Pawilonu, Bramy Bieleńskiej i dziedzińca*. Muzeum Niepodległości jest beneficjentem Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego 2007-2013, Działanie 6.1 Kultura.

lu wybitnych Polaków. Romuald Traugutt, Józef Piłsudski, Roman Dmowski, Gustaw Ehrenberg, książd Piotr Ściegienny, Jarosław Dąbrowski, Adam Asnyk, Stefan Okrzeja, Ludwik Waryński – to tylko niektórzy z więźniów X Pawilonu Cytadeli. Historia twierdzy nie ogranicza się oczywiście tylko do czasu zaborów. Wspomnieć można, iż za pośrednictwem przejętej od Niemców radiostacji, z tego miejsca właśnie, przekazano poza granice kraju, w listopadzie 1918 r., komunikat Marszałka Józefa Piłsudskiego o powstaniu niepodległego państwa polskiego.

Muzeum Niepodległości oprócz dostępu do określonych obiektów Cytadeli oferuje wszystkim zainteresowanym także możliwość zapoznania się z wieloma publikacjami na jej temat. W funkcjonującej w jego ramach Bibliotece Naukowej znaleźć można m.in. pozycje przedstawiające historię tego miejsca, wspomnienia więźniów, albumy, dzięki którym przeszłość stać się może jeszcze bliższa.

Przedstawiona poniżej bibliografia zawiera druki zwarte w całości lub w przeważającej części poświęcone Cytadeli Warszawskiej znajdujące się w zasobach Biblioteki Naukowej Muzeum Niepodległości². Najstarsza zamieszczona pozycja pochodzi z 1863 r.

Na niniejszą bibliografię składają się dwa odrębne wykazy. W pierwszym (I) zamieszczono 76 opisów bibliograficznych książek poświęconych historii Cytadeli Warszawskiej oraz wydawnictwa o charakterze wspomnieniowym: listy, pamiętniki, relacje oraz publikacje upamiętniające Cytadelę wraz z X Pawilonem jako miejscem, pamięci narodowej.

² Pięć dodatkowych tytułów zamieszczonych w wykazie to pozycje z innych bibliotek, przy opisie których zamieszczono signum danej biblioteki.

Drugi wykaz (II) to 23 opisy bibliograficzne pozycji wydanych przez Muzeum Niepodległości i Muzeum Historii Polskiego Ruchu Rewolucyjnego nt. wystaw zorganizowanych w Muzeum X Pawilonu oraz informatory o X Pawilonie³.

Na strukturę opisu zamieszczonego w wykazie składają się następujące strefy: tytułu, odpowiedzialności (autorstwa), adresu wydawniczego, opisu fizycznego i uwag. Przedstawione publikacje uporządkowane zostały alfabetycznie według autorów lub tytułów, jeżeli autorów było więcej niż trzech lub praca była przygotowana pod redakcją lub zespołowo. Jeśli wydawca, miejsce wydania lub rok nie zostały zidentyfikowane, w opisie znalazły się odpowiednio skróty – b.w., b.m.w, b.r.

Bibliografia kierowana jest do szerokiego grona odbiorców z nadzieją, że przyczyni się ona do poszerzenia wiedzy o tak ważnym historycznie obiekcie i pozwoli być może odkryć wiele jego „tajemnic”.

Wykaz skrótów nazw bibliotek

- BN – Biblioteka Narodowa
- BPM.st.W – Biblioteka Publiczna m.st. Warszawy
- BURz – Biblioteka Uniwersytetu Rzeszowskiego
- BUW – Biblioteka Uniwersytetu Warszawskiego
- BUPOz – Biblioteka Uniwersytetu Poznańskiego
- BUŁ – Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego

³ Od momentu powstania w styczniu 1990 r. do sierpnia 1991 r. Muzeum Niepodległości funkcjonowało pod nazwą Muzeum Historii Polskich Ruchów Niepodległościowych i Społecznych.

I

1. 10-lecie Muzeum Niepodległości w Warszawie 1990-2000: księga pamiątkowa / [red. nauk. Andrzej Stawarz, wybór il. Regina Madej-Janiszek, aut. fot. Tadeusz Stani]. – Warszawa: Muzeum Niepodległości, 2000. – 204 s.: il.; 24 cm. – **Zawiera: Wągrowzki Jerzy**, Działalność Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej w latach 1990-2000.

2. Aleksander Sochaczewski

1843-1923: malarz syberyjskiej katorgi: (życie, twórczość i dzieje kolekcji) / oprac. Helena Boczek, Beata Meller. – Warszawa: Muzeum Historyczne m.st. Warszawy; Muzeum Niepodległości, 1993. – 119, [1] s.: il.; 27 cm. – Bibliogr. s. 112-114. – Indeks. – Streszcz. ang.

3. Berenson Leon

Z sali śmierci: wrazenia obrońcy politycznego / Leon Berenson. – Warszawa: nakł. Księgarni F. Hoesicka, 1929. – 54 s.; 19 cm. – Na okł. tyt.: Z sali śmierci: wspomnienia obrońcy politycznego.

4. Cederbaum Henryk

Powstanie styczniowe: wyroki audytoriatu polowego z lat 1863, 1864, 1865 i 1866 / Henryk Cederbaum. – Warszawa: Gebethner i Wolff, 1917. – VIII, 439 s.; 20 cm. – Indeks.

5. Cytadela

Cytadela Warszawska X-ty Pawilon: album fotograficzny. – Warszawa: Wydawnictwo Koła Pomocy dla Legionistów Polskich i ich Rodzin w Warszawie, 1916. – [6] k. tabl.: fot.; 18 x 25 cm.

6. Cytadela Warszawska: obrazy i wspomnienia / [Konstanty Wolicki

i in.]. – Warszawa: nakł. Gebethnera i Wolffa, 1916. – 154, [2] s.; 19 cm. – (Biblioteczka Pamiątek Narodowych Gebethnera i Wolffa).

7. Daniłowski Gustaw

Na stokach Cytadeli: (Józef Mirecki) / Gustaw Daniłowski. – Warszawa: nakł. „Jedności Robotniczej”, 1916. – 36 s., [1] k. tabl.: il.; 18 cm.

8. Dzierżyński Feliks

Pamiętnik więźnia / Feliks Dzierżyński. – Warszawa: Książka i Wiedza, 1951. – 99, [1] s.; 21 cm. – Na s. przytyt.: Wydano w 25 rocznicę śmierci Feliksa Dzierżyńskiego: 20.VII 1926 k – 20. VII 1951.

9. Giller Agaton

Polska w walce: zbiór wspomnień i pamiętników z dziejów naszego wyjarzemia / wydał Agaton Giller. – Kraków: nakł. Księgarni Aleksandra Nowoleckiego, 1875. – [4], 426 s.; 18 cm. – **Zawiera: Krajewski Rafał**, Rafał Krajewski i jego listy więzienne.

10. Gordon Jakub

Obrazki caryzmu: pamiętniki J. Gordona / Jakub Gordon. – Lipsk: F. A. Brockhaus, 1863. – XVI, 222, [1] s.; 19 cm. – (Biblioteka Pisarzy Polskich; t. 6).

11. Guesde Jules

Dlaczego jesteśmy socjalistami?: mowa wypowiedziana przez towarzysza Guesde'a we francuskiej Izbie Posłów w r. 1894: ku uczczeniu pamięci socjalistów straconych na stokach Cytadeli Warszawskiej w 1886 r. / Jules Guesde. – Paryż: Towarzystwo Polskie w Paryżu „Solidarność”, 1902. – 23 s.; 15 cm.

12. Jarzębowski Józef,

Jan Jeziorański: zapomniany bohater

1863 roku / Józef Jarzębowski, słowo wstępne i oprac. Zdzisław Jeziorański (Jan Nowak). – Londyn: Katolicki Ośrodek Wydawniczy „Veritas”, 1974. – 231, [1] s., [12] s. tabl.: il.; 19 cm. – (Biblioteka Polska. Seria Czerwona; t. 78).

13. Jeziorański Antoni

Pamiętniki generała Antoniego Jeziorańskiego. [T. 2], Powstanie R. 1863. Cz. 1 / Antoni Jeziorański. – Lwów: Księgarnia K. Łukaszewicza, 1880. – [4], 267 s.; 20 cm BN.

14. Jeziorański Antoni

Pamiętniki generała Antoniego Jeziorańskiego. [T. 3], Powstanie R. 1863. Cz. 2 / Antoni Jeziorański. – Lwów: nakładem autora, 1881. – [4], 314, [2] s.; 20 cm BN.

15. Jeziorowski Kazimierz

Wspomnienia z lat 1886-1924 / Kazimierz Jeziorowski. – Siedlce: nakładem autora, 1933. – 118, [5] s., [2] s. tabl.: portr.; 20 cm.

16. Józef

Józef Piłsudski twórca niepodległego państwa polskiego: zarys życia i działalności popularnie skreślony / oprac. Henryk Cepnik. – Warszawa: Instytut Propagandy Państwowo-Twórczej, 1933. – [2], 373, [2] s., [6] k. tabl.: il.; 18 cm.

17. Juryś Roman

Kulisy wielkiej prowokacji. – Warszawa: Książka i Wiedza, 1960. – 174, [2] s.: portr.; 20 cm.

18. Kaliski W.

Bunt Sieroszewskiego w Cytadeli Warszawskiej: zamach w mleczarni / W. Kaliski. – Warszawa: „Uniwersum”, [1932]. – 64 s.; 16 cm.

19. Kamiński Henryk

Wspomnienia więźnia / Henryk Kamiński, przeł. z fr. Helena Devechy, wstęp i przypisy Bogdan Zakrzewski. – Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1977. – 405, [2] s., [10] k. tabl.: il.; 21 cm.

20. Kon Feliks

Pod sztandarem rewolucji / Feliks Kon. – Warszawa: „Nasza Księgarnia”, 1959. – 233, [3] s., [4] k. tabl.: il.; 22 cm.

21. Korol Wacław

Przez partie, związki, więzienia i Sybir ...: wspomnienia drukarza z działalności w ruchu socjalistycznym i zawodowym 1898-1928 / Wacław Korol. – Warszawa: Związek Zaw. Druk. i Pokr. Zaw. w Polsce, 1933. – [4], 267, [1] s.; 21 cm.

22. Kowalczyk Józef

Ludzie i partia / Józef Kowalczyk. – Warszawa: Książka i Wiedza, 1964. – 108, [4] s., [24] s. tabl.: il.; 18 cm. – Zawiera: W X Pawilonie.

23. Krajewski-Siuda Krzysztof

I wspomną drzewa / Krzysztof Krajewski-Siuda. – Katowice: Krajewski-Siuda Krzysztof, 2003. – 211 s., il.; 30 cm.

24. Krajewski-Siuda Krzysztof

Rafał Krajewski (1834-1864): powstańczy minister, architekt i poeta / Krzysztof Krajewski-Siuda; Wyższa Szkoła Humanistyczna im. Aleksandra Gieysztora. – Pułtusk: Wyższa Szkoła Humanistyczna im. Aleksandra Gieysztora, 2006. – 242 s.: il.; 25 cm. – Bibliogr. s. 211-220. – Indeks.

25. Król Stefan

Cytadela Warszawska / Stefan Król. – Warszawa: Książka i Wiedza, 1978. – 275 s., [5] s.: il.; 29 cm.

26. Król Stefan

Cytadela Warszawska: X Pawilon – carskie więzienie polityczne (1833-1856) / Stefan Król. – Warszawa: Książka i Wiedza, 1969. – 309, [3] s., [18] k. tabl.: il., mapy; 23 cm. – Bibliogr. s. 286-294. – Indeks.

27. Królikowski Lech

Twierdza „Warszawa” / Lech Królikowski. – Warszawa: Dom Wydawniczy Bellona, 2002. – 383, [1] s.: il., mapy; 20 x 21 cm. – (Twierdze i Zamki Obronne w Polsce). – Bibliogr. s. 379-381.

28. Krzywobłocka Bożena

Opowieść o Feliksie / Bożena Krzywobłocka. – Warszawa: Młodzieżowa Agencja Wydawnicza, 1979. – 302, [2] s., [32] s. tabl.: il.; 20 cm.

29. Krzywobłocka Bożena

Towarzyszki tamtych dni: opowieści o kobietach związanych z ruchem robotniczym i pierwszych polskich socjalistkach / Bożena Krzywobłocka. – Poznań: Krajowa Agencja Wydawnicza, [1982]. – 148, [4] s.: il.; 23 cm.

30. Księga pamiątkowa P.P.S.: w trzydziestą rocznicę.

– Warszawa: nakł. Spółki Nakładowo-Wydawniczej „Robotnik”, 1923. – 264, [4] s.; 25 cm. – **Zawiera:** Bohdan, Więźniowie X Pawilonu.

31. Kubajak Anna

Sybir i Syberia w dziejach narodu polskiego / Anna Kubajak. – Krzeszowice: Wydawnictwo Kubajak, 2008. – 120 s.: il.; 23x23 cm. – Bibliogr. s. 120.

32. Kwapiński Jan

Moje wspomnienia / Jan Kwapiński. – Paryż: Księgarnia Polska, 1965. – 292, [3] s.; 22 cm.

33. Listy

Listy nieprawomyślne: wybór z akt Warszawskiego Gubernialnego Zarządu Żandarmerii 1886-1914 / wybór i oprac. Małgorzata Pleskaczyńska; Akademia Nauk Społecznych PZPR. – Warszawa: Wydano w ANS, 1989. – 283 s.; 21 cm. – (Tradycje i Wartości Polskiego Ruchu Robotniczego; 18).

34. Luksemburg Róża

Pamięci „Proletariatu”: w 36-ą rocznicę stracenia Kunickiego, Bardowskiego, Ossowskiego i Pietrusińskiego / Róża Luksemburg. – Wydanie nowe. – Warszawa: Komisja Kulturalno-Oświatowa Zw. Zaw. Pracowników Handlowych i Biurowych w Polsce, 1922. – 59 s.; 22 cm.

35. Łagowski Stanisław

Historia Warszawskiej Cytadeli / Stanisław Łagowski. – Pruszków: Oficyna Wydawnicza „Ajaks”, 2001. – 155 s.: il.; 24 cm. – (Biblioteka Historyczna Dowództwa Wojsk Lądowych). – Bibliogr. s. 147-150. – Indeks.

36. Łagowski Stanisław

Cytadela Warszawska 1832-2007 / Stanisław Łagowski. – Wyd. 2 uzup. – Pruszków: Oficyna Wydawnicza „Ajaks”; Dowództwo Wojsk Lądowych, 2009. – 195, [1] s., [16] s. tabl.: il.; 25 cm. – (Biblioteka Historyczna Dowództwa Wojsk Lądowych). – Bibliogr. s. 185-189. – Indeks BN, BpM.st.W, BUW, BUPoz.

37. Malinowski Aleksander

Aleksander Malinowski 1869-1922: zbiorowa księga pamiątkowa / Aleksander Malinowski. – Kraków: nakł. Rodziny, 1924. – 63 s.: portr.; 22 cm.

38. Mańkowski Mieczysław

U stóp szubienicy: urywek ze wspomnień więziennych „proletariatyka” Mieczysława Mańkowskiego (1885-6 r.) / Mieczysław Mańkowski. – Kraków: Spółka Nakładowa „Książka”, 1905. – [4], 49 s., [1] k. tabl.: portr.; 19 cm.

39. Mańkowski Mieczysław

U stóp szubienicy: urywek ze wspomnień więziennych „proletariatyka” Mieczysława Mańkowskiego (1885-6 r.) / Mieczysław Mańkowski. – Warszawa: Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe, 1979. – [4], 49 s., [1] k. tabl.: portr.; 19 cm. – Przedr. fotooffsetowy, oryg.: Kraków: Spółka Nakładowa „Książka”, 1905.

40. Michnik Adam

Rozmowa w Cytadeli / Adam Michnik. – Warszawa: [Wydawnictwo]***, 1983. – 63 s.; 22 cm. – Przedr.: „Krytyka”, Warszawa 1983 nr 13-14. – Wydaw. bezdebitowe.

41. Milkowski Stanisław

Tajemnice Aleksandrowskiej Cytadeli w Warszawie / przez Stanisława Milkowskiego. – Wyd. 2. – Kraków: nakł. J. Piaseckiego, 1900. – 156, [1] s.; 17 cm. – **Zawiera** w jednej oprawie 2 tytuły, drugi tytuł: **Milkowski Stanisław, Wilki i Barany**: ciąg dalszy tajemnic Aleksandrowskiej Cytadeli w Warszawie, 1901.

42. Mirski H.

Jak wykradziono Józefa Piłsudskiego z Cytadeli Warszawskiej / H. Mirski. – Wyd. 3. – Warszawa: „Universum”, [b.r.w.]. – 64 s.; 15 cm. – (Polska Podziemna; nr 1).

43. Mostowski Ludwik

Skazany dwa razy na śmierć / Ludwik Mostowski, posł. Andrzej Wakar. – Ol-

szтын: „Pojezierze”, 1973. – 88, [3] s.: il.; 17 cm.

44. Mościcki Henryk Józef

Cytadela Warszawska: zarys historii budowy / Henryk J. Mościcki; Towarzystwo Miłośników Historii w Warszawie. – Warszawa: [b.w.], 1963. – 116, [4] s., 3 k. map złoż.: il.; 21 cm. – (Biblioteka Historyczna im. Tadeusza Korzonia; nr 33).

45. Mościcki Henryk Józef

X Pawilon Cytadeli Warszawskiej: przyczynek historyczny / Henryk J. Mościcki. – [b.m., b.w., b.r.w.]; 29 cm. – Maszyn. powiel.

46. Niezłomni: (Tadeusz Rejtan. Kazi-

mierz Pułaski. Tadeusz Kościuszko. Jan Henryk Dąbrowski. Józef Poniatowski. Walerian Łukasiński. Roman Sanguszko. Artur Zawisza. Szymon Konarski. Teofil Wiśniowski. Romuald Traugutt. Stefan Okrzeja. Józef Piłsudski). – Londyn: nakł. „Orbisu”, 1946. – 66, [2] s., [12] s. tabl.: il.; 21 cm. – (Biblioteka Ziemi Naszej). – Bibliogr. s. 8.

47. Ogorodnikov Paweł

Dziennik więźnia 1862-1863 / Paweł Ogorodnikov, oprac., przypisy i wstęp Włodzimierz Dżakow, Jurij Sztakelberg, przedm. Stefan Kieniewicz. – Warszawa: PWN, 1986. – 599, [4] s., [16] s. tabl.: il.; 24 cm. – Indeksy.

48. Pabudziński Wacław

Tajemnice X-go Pawilonu Cytadeli Warszawskiej. [Cz.] 2 / Wacław Pabudziński, [pseud.] Wacław Pobóg. – Warszawa: nakł. autora, 1915. – 16, [1] s.; 17 cm.

49. Pamiętnik

Pamiętnik X Pawilonu / zebrał i do dr. przygł. Aleksander Kozłowski, Henryk

J. Mościcki. – Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej, 1958. – 426, [2] s., [19] k. tabl.: il., pl.; 22 cm
Zawiera: prace wielu autorów dot. Cytadeli Warszawskiej i X Pawilonu.

50. Paszkiewicz Piotr

Pod berłem Romanowów: sztuka rosyjska w Warszawie 1815-1915 / Piotr Paszkiewicz. – Warszawa: Instytut Sztuki – Polska Akademia Nauk, 1991. – 227, [1] s., [72] s. tabl.: il.; 24 cm. – Indeks. – Streszcz. ang.

51. Prendowska Jadwiga

Moje wspomnienia / Jadwiga Prendowska, przygot. do druku, przedm., przypisy Eligiusz Kozłowski i Kazimierz Olszański. – Kraków: Wydawnictwo Literackie, 1962. – 411, [1] s.: il.; 24 cm. – Indeksy.

52. Próchnik Adam

Idee i ludzie: z dziejów ruchu rewolucyjnego w Polsce / Adam Próchnik. – Warszawa: nakł. Spółdzielni Czytelników Książki „Światło”, 1938. – 301, [1] s., [13] k. tabl.: il.; 19 cm.

53. Salinger Jakub

Etapem z Warszawy do Krasnoufimska: (1863-1864) / Jakub Salinger, oprac. tekstu, wstęp i przypisy Jolanta i Mieczysław Rokoszowie. – Kraków; Wrocław: Wydawnictwo Literackie, 1983. – 173, [2] s., [12] s. tabl.: il.; 17 cm. – Indeks.

54. Sieroszewski Wacław

Pamiętniki: wspomnienia / Wacław Sieroszewski. – Kraków: Wydawnictwo Literackie, 1959. – 640, [4] s.; 20 cm. – (Dzieła / Wacław Sieroszewski; [red. Andrzej Lam, Jerzy Skórnicki]; t. 16). – Zawiera: T. 2, Dziesiąty Pawilon: Ciupasem na Syberię; Wygnanie: Ucieczka.

55. Stella-Sawicki Jan

Roman Żuliński: wspomnienie w 25 rocznicę skonu na stoku Warszawskiej Cytadeli / skreślił Jan Stella-Sawicki. – Lwów: nakładem autora, 1890. – 20 s., [1] k. tabl.: il.; 23 cm BN, BUW.

56. Staniszewski Walerian

Pamiętniki więźnia stanu i zesłańca / Walerian Staniszewski, tekst do dr. przyg. Adam Gałkowski i Wiktoria Śliwowska, posłowiem i przypisami opatrzyła Wiktoria Śliwowska. – Warszawa: [Instytut Stosowanych Nauk Społecznych UW], 1994. – 333, [1] s.; 21 cm. – Indeksy.

57. Staszczuk Adam

Dziesiąty Pawilon: obraz dramatyczny w 1. akcie oryginalnie napisał Ast [krypt.] / Adam Staszczuk. – Kraków: Edward Hell, 1897. – 94 s.; 13 cm.

58. Śliwowska Wiktoria

Ucieczki z Sybiru / Wiktoria Śliwowska. – Warszawa: Wydawnictwo Iskry, 2005. – 444, [4] s.: il., mapy; 25 cm. – Indeksy.

59. Śmierć

„Śmierć Okrzei”: dramat w 6-ciu odsłonach z epilogiem Bronisława Bakala. – Warszawa: nakł. Księgarni Robotniczej, 1925. – 47, [1] s.; 20 cm. – (Scena Robotnicza; nr 1).

60. Teslar Józef Andrzej

Mocniejsza niżli śmierć 1914-1919: rapularz żołnierza-poety / Józef Andrzej Teslar, z przedm. Wacława Sieroszewskiego. – Warszawa: „Dom Książki Polskiej, 1928. – 269, XV s., [1] k. tabl.: il.; 14 cm. – Zawiera: Cytadela [wiersz].

61. Tokarzewski Szymon

Siedem lat katorgi: pamiętniki Szymona Tokarzewskiego 1846-1857 r. / Szymon

Tokarzewski. – Warszawa: Gebethner i Wolff, 1907. – [6], 225, [2] s., [3] k. tabl.: portr.; 19 cm.

62. Tokarzewski Szymon

Siedem lat katongi: pamiętniki Szymona Tokarzewskiego 1846-1857 r. / Szymon Tokarzewski. – Wyd. 2 znacznie powiększone rozdziałami skreślonymi przez cenzurę rosyjską. – Warszawa: Gebethner i Wolff, 1918. – 240 s.; 20 cm.

63. W czterdziestą

W czterdziestą rocznicę Powstania Styczniowego: 1863-1903. – Lwów: nakł. Komitetu Wydawniczego, 1903. – [8], 588 s.; 23 cm. – **Zawiera:** [Szarce Bronisław], II. Dziesiąty Pawilon.

64. Warszawa

Warszawa: o czym mówią pomniki i kamienie / pod red. Karola Móraskiego i Andrzeja Stawarza; Muzeum Niepodległości w Warszawie, Muzeum Woli – Oddział Muzeum Historycznego m.st. Warszawy. – Warszawa: Muzeum Niepodległości, 2000. – 284, [1] s.: il.; 23 cm. – **Zawiera:** **Wągródzki Jerzy**, Dzieje starań o upamiętnienie Bramy Straceń i pobliskiego miejsca kaźni na stokach Cytadeli Warszawskiej.

65. Warszawa

Warszawa i Mazowsze w walce o niepodległość kraju w latach 1974-1920 / pod red. Adama Koseskiego i Andrzeja Stawarza; Muzeum Niepodległości w Warszawie, Wyższa Szkoła Humanistyczna w Pułtusku, Mazowiecki Ośrodek Badań Naukowych im. Stanisława Herbsta. – Warszawa: Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, 2001. – 394, [8] s. tabl.: il.; 25 cm. – Indeksy. – **Zawiera:** **Wągródzki Jerzy**, Cytadela Warszawska i jej rola w zwalczaniu polskich dążeń niepodległościowych.

66. Wawrzakowicz Eugeniusz

Cytadela Aleksandrowska w Warszawie / Eugeniusz Wawrzakowicz, z przedm. Szymona Askenazego; Towarzystwo Miłośników Historji. – Warszawa: Wydawnictwo M. Arcta, 1920. – II, 71 s., [12] s. tabl.: il.; 21 cm. – (Biblioteka Historyczna im. Tadeusza Korzonia; nr 18).

67. Wawrzykowska-Wierciochowa Dionizja

By dla wszystkich świeciło słońce ...: opowieści o prawdziwym życiu niezwykłych kobiet. – Lublin: Wydawnictwo Lubelskie, 1989. – 281, [3] s.: il.; 21 cm. – Bibliogr. s. 275-282.

68. Wojnar Kasper

Wspomnienia z cytadeli i innych więzień moskiewskich / skreślił Kasper Wojnar. – Kraków: Księgarnia Ludowa, 1904. – 48 s.; 18 cm. – (Wydawnictwo Groszkowe im. Tadeusza Kościuszki; ser. 2, ks. 41) BN, BURz.

69. Wolicki Konstanty

Wspomnienia Konstantego Wolickiego z czasów pobytu w Cytadeli Warszawskiej i na Syberji / Konstanty Wolicki. – Lwów : nakł. Księgarnia Gubrynowicza i Schmidta, 1876. – [4], 286, [2] s.; 18 cm BN.

70. Wolski Roman

Pamiętnik więźnia Cytadeli Warszawskiej / Roman Wolski. – Warszawa; Kraków: skł. w Księgarni Gebethnera i Wolffa, 1912. – 95 s.; 20 cm.

71. Wrażenia

Wrażenia z cytadeli poświęcone pamięci towarzyszy niedoli: wiersz robotnika pisany w kazamacie / [oprac. Bogdan Zakrzewski]. – [Wrocław: b.w., 1951]. – s. [125]-134. – Przedr.: [Zeszyty Wrocławskie, R. 5, nr 1].

72. Za kratami

Za kratami więzień i drutami obozów: (wspomnienia i notatki więźniów ideowych z lat 1914-1921). T. 1 / zebrał i oprac. kom. red. pod przew. Juliana Stachewicz. – Warszawa: nakł. Komitetu Organizacyjnego Zjazdu b. Więźniów Ideowych z lat 1914-1921, 1927. – 315, [4] k. tabl.: il.; 24 cm. – Indeks.

73. Zakrzewski Bogdan

Mazur kajdaniarski Ludwika Waryńskiego / Bogdan Zakrzewski. – Wrocław [i in.]: Zakład Narodowy im. Ossolińskich Wydawnictwo, 1978. – 46 s., [12] s. tabl.: il., nuty; 24 cm.

74. Zarys

Zarys powstania styczniowego opracowany w Cytadeli Warszawskiej. – Wrocław [i in.]: Zakład Narodowy im. Ossolińskich Wydawnictwo PAN, 1985. – XLIV, 468 s., [14] s. tabl.: il.; 25 cm. – Indeksy. – (Powstanie Styczniowe: materiały i dokumenty). – Tyt. i tekst w jęz. pol. i ros.

75. Żoliborz

Żoliborz: wczoraj, dziś, jutro. – Warszawa: Książka i Wiedza, 1970. – 354, [2] s., [36] s. tabl.: il., pl.; 25 cm. – Indeksy. – **Zawiera: Kołodziejczyk Ryszard**, W cieniu Cytadeli. Żoliborz w XIX i na początku XX w.; Herbs Stanisław, Funkcja wojskowa Cytadeli; **Dunin-Wąsowicz Krzysztof**, Strategiczna a represyjna funkcja Cytadeli; Zawadzki Waław, Wspomnienia więźnia Cytadeli; **Wdzięczny Kazimierz**, Jak ginęli Hibner, Kniewski i Rutkowski.

76. Życie

Życie i praca Marji Paszkowskiej: księga pamiątkowa / pod red. Leona Wasilewskiego. – Warszawa: nakł. Ko-

mitetu Uczczenia Pamięci M. Paszkowskiej, 1929. – [8], 133, [1] s., [10] s. tabl.: il.; 24 cm. **Zawiera:** Wspomnienia Marji Paszkowskiej, Dziwny człowiek: incydent X Pawilonu; Ucieczka: mój udział w wykradzeniu Józefa Piłsudskiego; Aleksander Malinowski w więzieniu i organizowanie ucieczki; Jak się wydostał Aleksander Malinowski z Cytadeli Warszawskiej.

II

77. X Pawilon

X Pawilon Cytadeli Warszawskiej – Oddział Muzeum Historii Polskiego Ruchu Rewolucyjnego w Warszawie / oprac. graf. przewodnika Barbara Cybulska. – Warszawa: Muzeum Historii Polskiego Ruchu Rewolucyjnego, [1971]. – [2], [10, [2] s., [1] k. tabl. złoż.: il.; 22 cm.

78. Aleksander

Aleksander Sochaczewski 1839-1923: malarski pamiątkownik Aleksandra Sochaczewskiego o polskich i rosyjskich zesłańcach na Syberię / oprac. kat. Wiktor Kordowicz [i in.]; Muzeum Historii Polskiego Ruchu Rewolucyjnego, Oddział w X Pawilonie Cytadeli Warszawskiej. – [Warszawa: Muzeum Historii Polskiego Ruchu Rewolucyjnego, b.r.]. – [36] s.: il.; 21 cm.

79. Boczek Helena, Rutkiewicz Maria

X Pavił'on Varšavskoj Citadeli – Otdel Muzeja Pol'skogo Revoljucionnogo Dviženija v Varšave: [informator] / razrab. Helenoj Boček, Mariej Rutkievič. – Varšava: MIPRD, 1973. – [14] k.: il.; 22 cm.

80. Boczek Helena, Rutkiewicz Maria

Pavilon X of the Warsaw Citadel – Department of the Museum of Histo-

ry of the Polish Revolutionary Movement In Warsaw / authors of the guide Helena Boczek, Maria Rutkiewicz. – [Warszawa]: Muzeum Historii Polskiego Ruchu Rewolucyjnego, 1973. – [14] k.: il.; 22 cm.

81. Boczek Helena, Rutkiewicz Maria X Pawilon Cytadeli Warszawskiej – Oddział Muzeum Historii Polskiego Ruchu Rewolucyjnego / oprac. informatora [wystawy] Helena Boczek, Maria Rutkiewicz. – Warszawa: Muzeum Historii Polskiego Ruchu Rewolucyjnego, 1977. – [16] k.: il.; 22 cm.

82. Feliks Dzierżyński 1877-1977: życie i działalność: wystawa czasowa, wrzesień 1977 – marzec 1978 / [oprac. katalogu Ewa Dobrowolska]; Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej – Oddział Muzeum Historii Polskiego Ruchu Rewolucyjnego. – Warszawa: Muzeum Historii Polskiego Ruchu Rewolucyjnego, 1977. – [36] s.; il.; 19 x 1 9 cm.

83. Kalabiński Stanisław [Rok] 1905: [informator wystawy] / oprac. tekstu Stanisław Kalabiński, oprac. graf. Czesław Wielhorski, wstęp Helena Wiórkiewicz; Muzeum Historii Polskiego Ruchu Rewolucyjnego, Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej. – Warszawa: Krajowa Agencja Wydawnicza RSW „Prasa- Książka-Ruch, [1975]. – [36] s.: il.; 19 x 1 9 cm.

84. Kołodziejczyk Arkadiusz, Wągrodzki Jerzy Drogi do Niepodległej: w 80 rocznicę odzyskania niepodległości: informator o wystawie / Arkadiusz Kołodziejczyk, Jerzy Wągrodzki, wstęp Janusz Gmitruk, Andrzej Stawarz; Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej,

Muzeum Historii Ludowego Wojska Polskiego. – Warszawa: Muzeum Niepodległości w Warszawie; Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego, 1998. – 59, [1] s.: il.; 21x23 cm.

85. Król Stefan, Rassalski Stefan X Pawilon / oprac. kat. Stefan Król, Stefan Rassalski. – Warszawa: Muzeum Historii Polskiego Ruchu Rewolucyjnego, [1965]. – [64] s.: il.; 24 cm.

86. Malarstwo Malarstwo Aleksandra Sochaczewskiego 1843-1923: wystawa / oprac. Helena Boczek, projekt graf. Stanisław Żakowski; Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej – Oddział Muzeum Historii Polskiego Ruchu Rewolucyjnego. – [Warszawa: Muzeum Historii Polskiego Ruchu Rewolucyjnego, 1988]. – [5] s., [3] k. tabl. złoż.; 21 cm.

87. Museum Museum of the tenth Pavilion of the Warsaw Citadel: [informator] / text Jerzy Wągrodzki, phot. Tadeusz Stani. – Warsaw: Museum of Independence, 2011. – 15 s.; 21 cm.

88. Muzeum Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej: [informator] / tekst Jerzy Wągrodzki, fot. Tadeusz Stani. – Warszawa: Muzeum Niepodległości, 2009. – 15 s.; 21 cm.

89. Muzeum Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej: informator = The tenth Pavilion of the Warsaw Citadel / red. Andrzej Stawarz, tekst Jerzy Wągrodzki. – Warszawa: Muzeum Niepodległości, 1998. – 14 s.; 24 cm. – Tekst równol. pol. i ang.

90. Oni walczyli

Oni walczyli: Rzeźba ludowa z cyklu: Wielcy Polacy, ich życie i dzieła: wystawa: styczeń-maj-1977 r. / [oprac. katalogu Ewa Dobrowolska, wstęp Helena Boczek, Aleksander Błachowski]; Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej – Oddział Muzeum Historii Polskiego Ruchu Rewolucyjnego w Warszawie. – Warszawa: [Muzeum Historii Polskiego Ruchu Rewolucyjnego], 1977. – [20] s.: il.; 18 x 17 cm.

91. Pamięci

Pamięci rewolucjonistów w stulecie polskiego ruchu rewolucyjnego 1882-1982: katalog wystawy w Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej / [pod red. Barbary Sobolowej, oprac. Julia Godlewska i in.]; Muzeum Historii Polskiego Ruchu Rewolucyjnego w Warszawie, Archiwum Akt Dawnych w Warszawie. – Warszawa: Muzeum Historii Polskiego Ruchu Rewolucyjnego; Warszawa: Archiwum Główny Akt Dawnych, 1982. – 153 s.: faks.; 20 cm. – Indeks.

92. Patriotyczna

Patriotyczna i rewolucyjna sztuka w Muzeum X Pawilonu / [wstęp Helena Boczek, Barbara Pokorska, oprac. not biogr. Halina Hryńczuk, Alicja Żendarą]; Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej – Oddział Muzeum Historii Polskiego Ruchu Rewolucyjnego. – Warszawa. [Muzeum Historii Polskiego Ruchu Rewolucyjnego], 1972. – 62, [2] s.: il.; 24 cm.

93. Polscy

Polscy zesłańcy po 1863 r. jako badacze Syberii / tekst informatora Maria Magdalena Kosko. – Warszawa: Muzeum Historii Polskich Ruchów Niepodległościowych i Społecznych, [1991].

– [5] k. luzem w obwol.: portr.; 21 cm. – Na str. wewnętrznych obwołuty: tekst i mapa ze szlakiem wędrówek polskich badaczy po Syberii w XIX w.

94. Powstanie

Powstanie styczniowe: Wielki Proletariat: wystawa: Muzeum w X Pawilonie Cytadeli Warszawskiej / oprac. naukowe Stefan Król, Tadeusz Przyk, Helena Wiórkiewicz; Muzeum Historii Polskiego Ruchu Rewolucyjnego. – [Warszawa: Muzeum Historii Polskiego Ruchu Rewolucyjnego, 1963]. – [24] s.: il.; 19 x 20 cm. – Tyt. na okł.: X Pawilon.

95. Rewolucja

Rewolucja 1905-1907 w sztuce: wystawa ze zbiorów Centralnego Muzeum Rewolucji ZSRR w Moskwie: maj-wrzesień 1979 – Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej / [oprac. katalogu Centralne Muzeum Rewolucji ZSRR w Moskwie, tł. pol. Zofia Jezierska. – Warszawa: Muzeum Historii Polskiego Ruchu Rewolucyjnego, 1979. – 18, [2] s.: il.; 19 x 19 cm.

96. W stulecie

W stulecie Komuny Paryskiej 1871 r.: katalog wystawy / oprac. katalogu Barbara Groniowska, Maria Chmielowiec, Halina Suchojad; Oddział MHPRR – Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej. – Warszawa: Muzeum Historii Polskiego Ruchu Rewolucyjnego w Warszawie, 1971. – 80 s.: il.; 24 x 8,5 cm.

97. Warszawa

Warszawa w powstaniu listopadowym: w 165 rocznicę bitwy o Olszynkę Grochowską / oprac. tekstu Jerzy Skowronek, Zofia Strzyżewska, Jerzy Wągradzki; Muzeum X Pawilonu Cytadeli

Warszawskiej – Oddział Muzeum Niepodległości. – Warszawa: Muzeum Niepodległości, 1996. – 19, [1] s.: il.

98. Wielki

Wielki Proletariat 1882-1886: w 90-tą rocznicę powstania [katalog wystawy] / tekst Teresa Monasterska; Muzeum Historii Polskiego Ruchu Rewolucyjnego w Warszawie, Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej. – [Warszawa]: Wydawnictwo Artystyczno-Graficzne, 1983. – [8] k.: il.; 10 cm.

99. Więźniowie

Więźniowie X Pawilonu w latach 1834-1925: katalog stałej ekspozycji /

[oprac. Helena Boczek i in.]; Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej. – Warszawa: Muzeum Historii Polskiego Ruchu Rewolucyjnego, 1975. – 207, [1] s.; 26 cm.

100. Wystawa

Wystawa pokonkursowa prac plastycznych dzieci na temat „X Pawilon Cytadeli Warszawskiej w oczach dziecka” / [wstęp Jerzy Majka, oprac. graf. katalogu Danuta Cesarska]. – [Warszawa] Muzeum Historii Polskiego Ruchu Rewolucyjnego, [1974]. – [18] s.: il.; 19 cm.

Stanisława Macierzyńska